

EVIJA VASKA,
INGA VĪKSNA

**Tekstpratības uzdevumi
latviešu valodā
8.-9. klasei**

ZVAIGZNE ABC

811.174(079)
Va 800

Guntas Plotkas vāka dizains

Vāka dizainā izmantots attēls Rawpixel.com no Freepik

Lai piekļūtu tiešsaistes papildsaturnam ar kvadrāt kodu (QR kodu), ir nepieciešams viedtālrunis vai planšetdators ar interneta pieslēgumu un kameru. Iespējams, ierīcē būs jāinstalē kāda no speciālajām kvadrāt kodu nolasīšanas lietotnēm. Resursiem var arī piekļūt, datora interneta adreses laukā ierakstot grāmatā norādīto saiti. Lūdzam ņemt vērā, ka ārējie resursi ir aktīvi darba publicēšanas laikā, taču Apgāds Zvaigzne ABC nav šo resursu īpašnieks, tādēļ nenodrošina to atjaunošanu vai darbību. Ārējie resursi var tikt laboti, papildināti, aizstāti vai dzēsti pēc katras vietnes īpašnieka ieskatiem.

Evija Vaska, Inga Vīksna

TEKSTPRATĪBAS UZDEVUMI LATVIEŠU VALODĀ

8-9. KLASEI

Mācību līdzeklis

Izdevums atbilst kompetenču pieejai mācību saturā.
Mācību līdzekļa ārējie resursi pieejami maconis.lv/p/44

Apgāda vadītāja *Vija Kilbloka*
Projekta vadītāja un redaktore *Inese Auziņa*
Korektore *Zinta Stikute, Andžela Berķe*
Mākslinieciskā redaktore *Gunta Plotka*
Maketētāja *Dace Polkmane*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, K. Valdemāra ielā 6,
Rīga, LV-1010. Red. nr. L-4371.
PNB Print

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums.
Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā.

© Evija Vaska, Inga Vīksna, 2023
© Izdevums, mākslinieciskais noformējums, Apgāds Zvaigzne ABC, 2023
ISBN 978-9934-31-788-0

Saturs

levads skolotājiem	4
levads skolēniem.....	5

1. daļa

1. darba lapa.....	6
2. darba lapa.....	8
3. darba lapa.....	10
4. darba lapa.....	13
5. darba lapa.....	15
6. darba lapa.....	17
7. darba lapa.....	19
8. darba lapa.....	21
9. darba lapa.....	23
10. darba lapa.....	24
11. darba lapa	26
12. darba lapa.....	29
13. darba lapa.....	31

2. daļa

14. darba lapa.....	33
15. darba lapa.....	35
16. darba lapa.....	37
17. darba lapa.....	40
18. darba lapa.....	43
19. darba lapa.....	47
20. darba lapa.....	50
21. darba lapa.....	53
22. darba lapa	55
23. darba lapa.....	57
24. darba lapa.....	60
25. darba lapa.....	63
26. darba lapa	66
27. darba lapa.....	69
28. darba lapa.....	72
29. darba lapa.....	74
30. darba lapa.....	76

Ievads skolotājam

Valoda ir durvis uz latvietību, tā ir piederība latviskajai kultūrvidei. Latviešu tautasdziesma māca: “Tā, bērniņi, laipojat, ka pietika mūžiņam.” Bet vai tēvu tēvu mestās laipas sasniegs nākamo paaudzi? Vai valoda, strauji attīstoties un mainoties mūsdienu steidzīgajā pasaulē, neapmaldīsies tehnoloģiju un valodu daudzveidības džungļos?

Laikā, kad jauniešu ikdienas saziņā aizvien stabilāku vietu ieņem angļu valoda, kad interese par valodu ir virspusēja, rokraksti sarežģīti un grūti salasāmi, lasītprasme viduvēja, aktuāls kļūst jautājums par mūsu dzimtās valodas prestižu un līdzsvarotu pašattīstību, tās spēju mainīties un augt līdzī laimam. Angļu valodas apsolījums par labākām nākotnes iespējām aizēnojis vēlmi un vajadzību kopt savu valodu, pastāvot maldīgam priekšstatam, ka latvietim latviešu valoda nav jāmācās.

Ieviešot jauno, pilnveidoto izglītības saturu, mūsdienu, aizvien aktuālāks kļūst jautājums par mūsdienu tekstu nepieciešamību mācību satura apguvei latviešu valodas stundās, jo valoda mainās un attīstās, tajā ienāk jaunas reālijas un jauni to apzīmējumi vārdos, skolēni mācību stundās vēlas izmantot laikmetam atbilstošus, ar reālo dzīvi saistītus tekstus.

Dažādiem literārajiem darbiem satiekoties valodas stundās, tiek dots ieskats mūsdienu kultūrā. Tehnoloģiju laikmetā ir ļoti grūti uzrunāt bērna sirdi ar grāmatu, tāpēc teksta atlase tiek rūpīgi plānota un saistīta ar dažādām aktualitātēm mācību gada laikā, iekļaujot personības izpēti, patriotisko audzināšanu, sevis izzināšanu.

Uzdevumu krājums paredzēts pamatskolas vecāko klašu skolēniem. Tas izmantojams arī vidusskolā dažādu tēmu atkārtošanai.

Teksti izvēlēti no pēdējo gadu laikā iznākušajām latviešu un ārzemju autoru grāmatām, preses materiāliem un tīmekļa vietnēm. Krājums dod iespēju skolēniem iepazīt mūsdienu publicistiku un daiļliteratūru, radīt priekšstatu par mūsdienu literatūrā aplūkotajām būtiskajām vērtībām – ģimene, valoda, daba kultūra, cieņa un darba tikums. Skolēni veidos ieradumu patstāvīgi plānot savu laiku, mācīties, meklēt atbildes, strādāt ar vārdnīcu, izmantot digitālos resursus.

Darba lapās paredzēti uzdevumi lasītprasmes un teksta izpratnes veicināšanai, vārdu krājuma pilnveidošanai, dažādu gramatikas tēmu apguvei un nostiprināšanai, skolēnu kultūrtelpas paplašināšanai.

Pirmajā daļā skolotājs pats izvēlas, kā saņemt atgriezenisko saiti par stundā veikto darbu, savukārt **otrajā daļā** doti konkrēti uzdevumi atgriezeniskās saites veikšanai. Skolotājs var kļūt par šo darba lapu līdzautoru, sašaurinot vai paplašinot piedāvāto uzdevumu saturu un grūtības pakāpi atbilstoši stundas sasniedzamajam rezultātam. Tās var izmantot arī kā daļu no kombinēta pārbaudes darba, pielāgojot savu vērtēšanas skalu.

Pie darba lapām doti ieteicamie sarunu temati ar skolēniem, kā arī akcentētas teksta fragmentā iekļautās vērtības un tikumi. Uzdevumi darba lapās rosina atkārtot un nostiprināt morfoloģijas, sintakses, fonētikas un leksikoloģijas pamattēmas, kuras atbilst pamatskolas izglītības standarta prasībām. Latviešu valodas stundās ir svarīgi rosināt skolēnu sociāli emocionālo kompetenču attīstību.

Vēlamies parādīt, ka valoda nav “plakana” un garlaicīga – tajā ir apvidvārdi, arhaismi, slengs, jaunvārdi –, izvirzīt jaunus izaicinājumus, strādājot ar vārdnīcu, tīmekļa vietnēm un pētot dažādu vārdu nozīmes, kā arī rosināt skolēnus domāt, uzņemties atbildību par latviešu valodas kopšanu, vairojot patriotisma jūtas, jo mēs runājam vienā no divām dzīvajām baltu valodām, mums ir SAVA valoda.

Mēs vēlētos, lai šis krājums ir noderīgs latviešu valodas skolotājiem ikdienas darbā, lai tas atvieglo gatavošanās procesu stundām un dod jaunas idejas un iedvesmu, kā strādāt mūsdienīgi, radoši, kā motivēt skolēnus.

Nākotnes skolēns ir atbildīgs, iejūtīgs, cieņpilns sabiedrības dalībnieks, kas spēj pētīt un izzināt pasauli, rast iespēju savai pašizpaušmei apkārtējā vidē, un viens no būtiskiem personības izaugsmes veidiem ir vēlme un prasme lietot savu dzimto valodu.

Autores

levads skolēnam

Lai gūtu panākumus mācībās, jāvingrinās un jāuzlabo savas prasmes dažādās jomās, arī latviešu valodā. Uzdevumu krājums paredzēts, lai tu pilnveidotu tekstpratību:

- attīstītu prasmi lasīt, klausīties, vērot, analizēt un jēgpilni interpretēt iegūto informāciju;
- uzkrātu savu literāro pieredzi, lasot dažādu mūsdienu autoru tekstu fragmentus;
- paplašinātu savu kultūras pieredzi, salīdzinātu savu skatījumu ar izcilu personību domām par dažādiem notikumiem.

Krājumā piedāvātie teksti aktualizē tēmas, par kurām ir vērts domāt mūsdienīgām un sociāli aktīvam jaunietim. Svarīgi ir attīstīt prasmi izteikt un argumentēt savu viedokli par ikdienā pieredzēto, veidot iedarbīgu, saturīgu un mērķtiecīgu tekstu.

Ceram, ka šis krājums tev palīdzēs nostiprināt izpratni par teksta veidošanas likumsakarībām. Atbildes uz jautājumiem meklē mācību un daiļliteratūras grāmatās, tīmekļa resursos un vārdnīcās! Piedalies diskusijā ar klasesbiedriem, izmantojot piedāvātos sarunu tematus! Ja nepieciešams, radi jaunus tematus! Pievērs uzmanību teksta fragmentos atklātajām vērtībām un tikumiem, domā par vērtībām savā dzīvē!

Analizē sevis paveikto, veic pašvērtējumu, vēro savu izaugsmi latviešu valodas apguvē! Lai tev izdodas!

Autores

Sarunas temati. Latvijas daba. Jūra. Cilvēka attiecības ar dabu.

Vērtības un tikumi: brīvība, daba, atbildība, savaldība, solidaritāte.

1. Lasi tekstu!

Liedags kā zīda galdauts, jūra aplaimojoša, šodien zvejnieki pie Asariem izbraukuši ar laiviņu **selgā**, krastā kaijas kā pāraugušas cielavas, kāds priecīgs seters skrien viļņos, izstarodams bezbēdību. (..)

Jūra šorīt tik maiga kā ar **tilla** aizkariem galvā. Kad atnāk uz liedagu pareizā laikā, jūra patiešām pieder pašam vien. Šorīt vienu brīdi tā bija – un tad kāpu malā parādījās zeltracis. Korekts vīrs ar koptu bārdiņu, nopietns kā **arodbiedrības** priekšnieks, tērpies sakārņa kostīmā, īsos gumijniekos ar metāla meklētāju rokā. Tā viņš nopietni un uzcītīgi **šiverē** ap zāles puduriem, kur *ļaudis* mēdz gulšņāt smiltīs. Grūts darbs. Es, tā ar riteni braucot, varētu atrast briljanta brošu tāpat vien mētājamies, bet viņiem rūpīgi jāpiestrādā. (..)

Jūra šorīt divdomīga šņāc skaļi un dun ar visām basa bungām. Rīdzinieki vēl var saldi gulēt saulainā rītā bet no Tukuma puses nāk ellīgi melni padebeši. (..) Mēs ar zirgu smagi sēkdami kuļamies pret rietumvēju lai pēc tam kā kungi brauktu atpakaļ pa rietumvējam. (..)

Jūra salda un rātņa kā debesmanna. Ūdens un gaiss 19/19. Kaijas vizinās pa ūdeni, vārnas **konferē** krastā. Arī no smiltīm uzbērtais I WAS HERE vēl ir vietā, nav sabojāts un skubina ticēt labajam cilvēkā.

Pulksten sešos pasaule vēl kārtībā, nūjo Gabbana, skrien Skrējējs, pārmijam līksmus sveicienus, bet pārējie 2–3, kas redzami liedagā, ir tikai tādi mainīgi gadījuma lielumi.

Diena un karstums **nāk ar joni**. Lai visiem brīnišķīga pirmdiena!

(Silvija Brice. "Baigās piezīmes")

1.1. Izskaidro tekstā treknrakstā izceltos vārdus un vārdu savienojumu! Piedāvā tiem sinonīmus, lai teksta saturs nemainītos!

1.2. Saliec pieturzīmes slīprakstā izceltajā rindkopā! Pamato to lietojumu!
